

Filologiya elmləri doktoru, professor İslam Qəribli haqqında

Akademik Bəkir Nəbiyev "Şamaxı torpağının yetirdiyi böyük Azərbaycan şairləri" kitabında professor İslam Qəriblinin "Məhəmməd Hadi və mətbuat (1905-1920)" (2011) monoqrafiyası haqqında ətraflı şəkildə danışaraq fikirlərini aşağıdakı cümlələrlə tamamlayır: "İslam Qəribli M.Hadi irsinin öyrənilməsi, nəşri ilə sistemli və davamlı şəkildə məşğul olan tədqiqatçıdır. Onun bəzi məzəyyətləri bəzədə qısaca mülahizələrimi bildirdiyim bu əhatəli tədqiqatı, heç şübhəsiz ki, gərgin axtarışların bəhrəsidir və hədisünaslıqda yeni, cəsarətli addımdır. Bu əsərlə hədisünaslıqda yeni mərhələnin başladığı qanattındayam və əsəri ədəbiyyatşünaslıq elminizin son uğurlarından biri hesab edirəm" (**Bax:** Bəkir Nəbiyev, "Şamaxı torpağının yetirdiyi böyük Azərbaycan şairləri", Bakı: "Ozan" nəşriyyatı, 2012, s.278)

Akademik İsa Həbibbəyli İslam Qəriblinin toplayıb tərtib etdiyi, müqəddimə və şərhlərlə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə iki cilddə çap olunan Məhəmməd Hədinin "Əsərləri"nin birinci cildinə yazdığı "Azərbaycan ədəbiyyatında Məhəmməd Hadi imzası" adlı ön sözdə yazır: "Filologiya elmləri doktoru, professor İslam Qəriblinin Məhəmməd Hədiyə həsr edilmiş tədqiqatları Azərbaycan hədisünaslığında silsilə təşkil edən qiymətli elmi əsərlərdir. Böyük romantik şairin həyat və yaradıcılığının müxtəlif problemlərinə həsr edilmiş "Məhəmməd Hədinin "İnsanların tarixi faciələri, yaxud əlvahi-intibah" poeması" (2001), "Məhəmməd Hadi yaradıcılığının "Həyat" və "Füyuzat" mərhələsi" (2009), "Məhəmməd Hadi və mətbuat (1905-1920)" (2011), "Mən bir kitab, hər vərəqim min kitabdır" (2013), "Məhəmməd Hədinin publisistikası və poetik törcümləri" (2018), "Məhəmməd Hadi: həyatı və yaradıcılığı" (2020) kitabları İslam Qəriblinin Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı elmində davamlı və məhsuldar bir hədisünas kimi çox səmərəli şəkildə fəaliyyət göstərdiyini nümayiş etdirir. İslam Qəribli Azərbaycan ədəbiyyatşünaslıq elminin sanballı bir Hadi-

naməsini yaratmışdır" (**Bax:** Məhəmməd Hadi, Əsərləri. İki cildlə. Birinci cild. Bakı: "Elm" nəşriyyatı, 2020, s.18).

Filologiya elmləri doktoru, professor Xeyrulla Məmmədov İslam Qəriblinin "İnsanların tarixi faciələri, yaxud əlvahi-intibah" poeması" monoqrafiyasına yazdığı "Hədisünaslıq yeni töhfə" adlı ön sözdə qeyd edir: "İslam Qəriblinin "İnsanların tarixi faciələri, yaxud əlvahi-intibah" poeması monoqrafiyası ədəbiyyatşünaslıq elminizin bugünkü nailiyyətləri mövqeyindən vacibliş mütəasir mündəricəli əsərdir. Bütövlükdə tədqiqat əsərinin məzmunu onun müəllifi İ.Qəriblinin professional elmi hazırlığa malik olduğunu, tədqiq etdiyi dövrün məfkurə cərəyanlarını, yaradıcılıq metodlarını, ədəbiyyat tarixini və nəzəriyyəsinə yaxşı bildiyini, fikirlərini ədəbiyyatşünaslığın dilində səbəst ifadə etməyi bacardığını nümayiş etdirir. Monoqrafiya hədisünaslığa dəyərli töhfədir" (**Bax:** İslam Qəribli, Məhəmməd Hədinin "İnsanların tarixi faciələri, yaxud əlvahi-intibah" poeması. Bakı: "Elm" nəşriyyatı, 2001, s.IV).

Filologiya elmləri doktoru, professor Teymur Əhmədov İslam Qəriblinin Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatı və monodiyatı ilə bağlı məqalə və öçerklərinin toplandığı "Ədəbiyyat sərhəd tanımı" kitabına ön sözdə yazır: "Tanınmış ədəbiyyatşünas alim İslam Qəribli zəngin mənbələr, əzəbli axtarışlar nəticəsində ərsəyə gətirdiyi "Ədəbiyyat sərhəd tanımı" kitabında XIX-XX yüzillik ərzində yaranan Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatının dumanlı məqamlarına aydınlıq gətirməklə yeni tədqiqatlara yol açmışdır. Həm də bu nəticəyə gəlirik ki, "Ədəbiyyat sərhəd tanımı" kitabı Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığının zənginləşdirilməklə yanaşı, bütöy Azərbaycan ədəbiyyat tarixinin yazılması işinə qeyrətli və zəhmətkeş tədqiqatçının dəyərli töhfəsidir" (**Bax:** İslam Qəribli, "Ədəbiyyat sərhəd tanımı", Bakı: "Elm və təhsil", 2014, s.6).

Filologiya elmləri doktoru, professor Elman Quliyev İslam Qəriblinin elmi, tənqidçi məqalələrindən ibarət "Sözün səhri"

kitabına yazdığı "Hədisünaslıq porvanəsi" ön sözümdə qeyd edir: "Təbii olaraq kitabda yer alan qırxdan yuxarı müxtəlif yazının ideya-estetik ruhu kiçik bir yazıya sığdırmaq imkan xaricindədir. Lakin qətiyyətlə deyə bilərik ki, bu məqalələrlə tanışlıq hər bir oxucuda görkəmli ədəbiyyatşünas alim İslam Qəriblinin yaradıcılıq ruhu, elmi-nəzəri təfəkkür imkanları, tədqiqatçılıq səviyyəsi bəzədə geniş fikir formalaşdıracaq, onun fundamental ədəbiyyatşünaslıq dünyasına daxil olmağa yardım göstərəcəkdir" (**Bax:** İslam Qəribli, "Sözün səhri", Bakı: "Elm və təhsil", 2014, s.9).

Filologiya elmləri doktoru, professor Yədulla Ağazadə İslam Qəriblinin "Məhəmməd Hədinin publisistikası və poetik törcümləri" monoqrafiyasına "Redaktor-dan" adlı ön sözdə yazır: "Düünürük ki, İslam Qəriblinin vətən, millət sevgisinə köklənərək araya-ərsəyə gətirdiyi tədqiqatı təkcə M.Hadi yaradıcılığının deyil, bütövlükdə XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı, jurnalistikası və törcümə sənətinin, Vətən tarixinin əhatəli öyrənilməsinə yardımçı olacaqdır" (**Bax:** İslam Qəribli, "M.Hədinin publisistikası və poetik törcümləri", Bakı: "Elm və təhsil", 2018, s.4).

Tənqidçi-ədəbiyyatşünas, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Qurban Bayramov İslam Qəriblinin "Gecikmiş görüş" şeirlər kitabına (Bakı: "Elm və təhsil", 2012) yazdığı "Mələklər də günahsız olmur, təkcə qumrular məhəbbətləri ilə safdır, yaxud dan üzünün sevgisinə balonmı şeirlər" adlı geniş müqəddiməsində (s.3-36) yazır: "İslam Qəriblinin şeirlərini oxuyarkən həqiqi poeziyanın başqa bir səhrini, möcüzəsini bir daha hiss etdim" (s.4).

Qurban Bayramov: "Məlum bir həqiqəti bir daha təsdiq edirəm ki, istedad bütün janrlarda istedad olaraq qalır. İslam Qəribli alim kimi istedadlı olduqca qədər də şair kimi də istedadlı imiş... O, bu kitabı ilə istedadının gizlilik hələsindən çıxdı, tərənnüm etdiyi ilk məhəbbətinin ismini pünhan saxlasa da, pünhan saxladığı şərikli istedadının üzərindən tül pərdəni götürüb bildi" (s.10).

Qurban Bayramov: "İslam Qəriblinin şeirləri haqqında bu sözləri, bu müşahidələri, təvəzökarlıqdan uzaq olsa da, (bəzən bir çox gərəçək olanlar təvəzökarlığın güdünəmə gedir) əz-çox poeziyadan başı çıxan, 45 ildən çox bu sahədə fəaliyyət göstərən - Səməd Vurğudanın Musa Yaquba qədər nəhənglərdən yazan bir tənqidçi-ədəbiyyatşünas subyektiv zövqə, istəyə uymadan söyləyir, yazır. Kim nəcə başa düşürsə, özü bilən yazsın, eləcə də yazsın! Mənim yozumum belədir! Özü də bu ön sözü 5-6 səhifə də yazmaq olardı! Amma İslam Qəriblinin yaradıcı şəxsiyyəti, elmi-hadi yaradıcılığı ürəyini boşaltmağa imkan yaratdı. Təhlil və qiymətləndirmədə bəzən müdaxiləni gözləmədim, amma konyunktura da eləmədim. Elə bildim ki, özüm özüm haqqında yazıram. Çünki burada əksini tapan hissələr, duyğular mənim üçün doğmadır, məhrəmdir, elə bilirəm, öz hissələrimdir" (**Bax:** İslam Qəribli, "Gecikmiş görüş", Bakı: "Elm və təhsil", 2012, s.34-35).